

พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี - เมืองเพชร

Performance Development of Phra Nakorn Khiri Muang Phet Fair

ธีวรา วินอทกะ¹/สุพรรณณี บุญเพ็ง²

Theewara Winothaka¹/Suphannee Boonpeng²

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Master of Arts in Thai Dance's Student, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²Assistant Professor, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

Corresponding author Email: theewara17699@gmail.com

(Received: May 4, 2021; Revised: May 1, 2023; Accepted: November 30, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี-เมืองเพชร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี - เมืองเพชร โดยมีขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้คือ พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 34 (ปี พ.ศ. 2529-2563) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า การแสดงในงานพระนครคีรีมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยยังยึดการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีเป็นหลัก รูปแบบของการแสดงที่พบในงานพระนครคีรี คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงจะปรากฏอยู่ในจุดต่าง ๆ ภายในงานพระนครคีรี ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกพัฒนาการของศิลปะการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและสถานการณ์สภาวะแวดล้อมสังคมในแต่ละปี คือ ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 พบว่าเน้นการแสดงในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านเป็นหลัก ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 เริ่มมีสถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการแสดง โดยมีอาจารย์เป็นผู้ประสานงาน ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 มีการปรับปรุงสนามหน้าพระนครคีรีเป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเน้นการจัดการแสดงในบริเวณนี้มากขึ้น ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ถือเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาการ ศิลปะการแสดง งานพระนครคีรี - เมืองเพชร

Abstract

This study is qualitative research. The objective of this study was to study the development of performing arts at the Phra Nakhon Khiri - Muang Petch Fair. The scope of the study was from 1986 to 2020. The methodology of this study was learning, searching, and collecting data from the documents, interviews, and participant and non-participant observations to analyze and summarize the data. The results found that performances at the Phra Nakorn Khiri Fair have been continuously adjusted and developed. However, they adhered to the performance of local arts and culture. The performance styles in the Phra Nakorn Khiri Fair were: 1) standard performances; 2) folk performances; 3) creative performances; and 4) musical performances. The performances would be set at various locations within the Phra Nakhon Khiri Fair. The development of performances was divided into three periods, depending on the agencies working on performance management and the social situation in each year. During the first period of 1986-2005, it was found that the performances were mainly in the form of folk performances. The second period, 2006-2014, began with educational institutions playing a role in the management of performances, of which the teachers were coordinators. During the third period, 2015-2020, the field in front of Phra Nakhon Khiri was renovated into a park in honor of His Majesty King Mongkut. Therefore, the performances were set in this area. This research is considered to disseminate local arts and culture and promote tourism in Phetchaburi Province. It is also useful to those who are interested in studying further.

Keywords: Development, Performance Arts, Phra Nakhon Khiri - Muang Petch Fair

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์เป็นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีบทบาทในสังคมไทยในหลายบริบท และที่เห็นได้ชัดเจน คือ การจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยในงานมหรสพ งานเทศกาลหรืองานแสง สี เสียง ต่าง ๆ เป็นอย่างมากในทุก ๆ งานมักมีการจัดการแสดงนาฏศิลป์ขึ้นเพื่อความบันเทิง เพื่อเป็นศิริมงคลในพิธีเปิดงาน เพื่อความตระการตาแก่ผู้รับชมและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ แตกต่างกันไปในแต่ละงาน ซึ่งรวมไปถึงความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตที่นำเสนอผ่านรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ เพื่อถ่ายทอด พันฟู อนุรักษไว้ให้คงอยู่สืบไปในภายภาคหน้า และยังแสดงให้เห็นถึงสมบัติทางวัฒนธรรมที่ถูกสืบทอดกันมาอย่างทรงคุณค่าซึ่งสมควรแก่การรักษาเป็นอย่างยิ่ง

พระนครคีรี หรือ เขาวัง (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี) เป็นพระราชวังที่ตั้งอยู่บนยอดเขา 3 ยอดในตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมียอดเขาที่สูงที่สุด 75 เมตร และมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สำหรับเสด็จแปรพระราชฐาน โดย

โปรดเกล้าฯให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นแม่กองในการก่อสร้าง และพระเพชรพิสัยศรีสวัสต์ (ท้วม บุนนาค) ปลัดเมืองเพชรบุรี ทำหน้าที่นายงานการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2402 จนสำเร็จเมื่อปี พ.ศ.2403 และได้พระราชทานนามว่า “พระราชวังพระนครคีรี” แต่เดิมเขาทั้ง 3 ยอด มีชื่อเรียกว่า “เขามหาสมณะ” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “เขาสมน” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานนามใหม่ว่า “เขามหาสวรรค์” และปัจจุบันเรียกว่า “เขามไหสวรรย์” ด้านบนเขาทั้ง 3 ยอด มีพระที่นั่ง พระตำหนัก วัด และอาคารต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมสถาปัตยกรรมจีน ซึ่งในปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี (นงคันทน์ ไพโรพิบูลยกิจ, 2541: 12)

เนื่องจากพระนครคีรีเป็นพระราชวังสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ทางจังหวัดเพชรบุรี จึงได้ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ จัดงานประจำปีพระนครคีรีขึ้น เพื่อเป็นการรำลึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี และพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 4-6 ผู้โปรดเกล้าฯให้สร้างพระราชวังขึ้นในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งหมด 3 พระราชวัง คือ พระราชวังพระนครคีรี พระราชวังพระรามราชนิเวศน์ และพระราชวังมฤคทายวัน ซึ่งถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด โดยมีการจัดแสดงและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เช่น นิทรรศการประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองเพชรบุรี การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงศิลปวัฒนธรรมสกุลช่างเมืองเพชร การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน สาธิตการปรุงอาหารคาวหวาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี มีการแสดง แสง เสียง มีการประดับประดาไปด้วยคบไฟ โคมไฟ และดวงไฟตามจุดต่าง ๆ มีการแสดงนาฏศิลป์ไทย การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้านวิถีชีวิตไทย ขบวนแห่ การสาธิตและการทำสิ่งประดิษฐ์ ศิลปะของพื้นบ้าน และการประกวดแข่งขันอีกมากมาย ตลอดจนเผยแพร่มรดกและของดีประจำจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

งานพระนครคีรีมีการจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นประจำอย่างยาวนาน โดยเริ่มจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2529 และเป็นที่ได้รับความสนใจของชาวเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้ยังคงมีการจัดงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของการจัดงานพระนครคีรีขึ้น จึงได้มีการพัฒนาและจัดงานให้มีความยิ่งใหญ่มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ที่มีการจัดการแสดงต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งเยาวชนจากสถาบันการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการแสดงในจังหวัดเพชรบุรี และจากกรมศิลปากร ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนชุดการแสดงในทุก ๆ ปี ให้เกิดความน่าสนใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับนักท่องเที่ยวและบุคคลที่สนใจในด้านศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญของงานพระนครคีรี-เมืองเพชรที่จัดแสดงขึ้นเป็นประจำตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณพื้นที่จัดงาน เช่น เวทีกลาง เวทีโรงโขน การแสดงในขบวนแห่ การแสดงพิธีเปิด และการแสดงตามจุดแวะพักอีกมากมาย ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีความสำคัญและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปะการแสดงทั้งแบบพื้นบ้านที่มีเฉพาะในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีและการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ อีกหลากหลาย

เนื่องจากศิลปะการแสดงเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทต่องานพระนครคีรีมาอย่างยาวนาน มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบของการจัดการแสดงภายในงานอยู่เสมอ รวมถึงยังคงเป็นที่น่าสนใจและได้รับความนิยมนจาก

นักท่องเที่ยวมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมกันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครองในจังหวัดเพชรบุรี องค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ให้มีการแสดงในงานพระนครคีรี ทั้ง 10 วัน ด้วยความร่วมมือกันของคนจำนวนมากในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีจุดประสงค์เดียวกันคือ การดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงตระหนักได้ถึงความสำคัญของการจัดศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ในงานพระนครคีรี และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี ซึ่งมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานและทรงคุณค่า จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาถึงพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรี ว่ามีความเป็นมาอย่างไรถึงได้มีการจัดได้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากการจัดการแสดงในงานพระนครคีรี ตั้งแต่ครั้งที่ 1-34 (ปี พ.ศ. 2529 - 2563) เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี แนวทางในการจัดการแสดง และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี – เมืองเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรี – เมืองเพชร ตั้งแต่ครั้งที่ 1 - 34 ปี (พ.ศ.2529 – พ.ศ.2563) เท่านั้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพระนครคีรีโดยตรง รวมไปถึงผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดงานพระนครคีรีและสื่อมวลชนท้องถิ่น และวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้แสดงในงานพระนครคีรีตั้งแต่ พ.ศ. 2548 - 2562 และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม คือ การรับชมการแสดงและสื่อวิดิทัศน์ของงานพระนครคีรี
3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเรียบเรียงข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นำมาวิเคราะห์และประมวลผลให้ได้ซึ่งผลของการวิจัย และนำเสนอเป็นบทความวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
3. อุปกรณ์บันทึกภาพนิ่ง บันทึกภาพเคลื่อนไหว และบันทึกเสียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานพระนครคีรี – เมืองเพชร พบว่า งานพระนครคีรีเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อการเทิดพระเกียรติและน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระนครคีรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เพื่อเป็นที่สำหรับแปรพระราชฐานในจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงเป็นการจัดงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกับสถานที่ท่องเที่ยวและของขึ้นชื่อประจำจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งงานพระนครคีรีมีการจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2529 ระหว่างวันที่ 8 - 10 กุมภาพันธ์ ณ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี และบริเวณโดยรอบ และจากการศึกษาความเป็นมาของงานพระนครคีรีพบว่า มีงานที่มีลักษณะนี้ได้จัดขึ้นที่บริเวณพระนครคีรีมาก่อนแล้ว เรียกว่า “งานตรุษสงกรานต์” ซึ่งเป็นงานที่ชาวจังหวัดเพชรบุรีแทบทุกคนจะต้องมาชุมนุมร่วมงานรื่นเริงและทำบุญไหว้พระบนเขากันเป็นประจำ จนเมื่อถึงปี พ.ศ. 2503 เป็นปีที่ครบ 100 ปีของการสร้างพระนครคีรี จึงได้มีการจัดงานสมโภชฉลองเป็นการใหญ่ในครั้งนี เพื่อก่อให้เกิดจุดสนใจต่อสมบัติอันล้ำค่าของประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรี จะได้มีจิตคิดบูรณะถนอมไว้สืบไป โดยจัดให้มีงานพิธีบนพระนครคีรี ประดับไฟ และดอกไม้เพลิง เหมือนในปัจจุบัน มีการออกร้าน การจัดประกวด การแข่งขันกีฬา มหรสพต่าง ๆ และการทำบุญ ปิดทอง สรงน้ำพระ ซึ่งมีการเก็บเงินค่าผ่านประตูเพื่อหารายได้ในการจัดทำรั้วบริเวณสนามหน้าพระนครคีรีอีกด้วย (จาต อรุสยนันท์, 2503: 7)

ภาพที่ 1 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี

ที่มา : (พระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 32 ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง, 2561)

งานพระนครคีรีได้มีการจัดติดต่อกันมาอย่างยาวนานเป็นประจำทุกปี (เว้นปี พ.ศ. 2539 ซึ่งตรงกับการจัดงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โดยทางสำนักงานจังหวัดเพชรบุรีจะร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน จัดงานขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งถูกพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงานมาตั้งแต่อดีตจนถูกแบ่งพื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจนในปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ด้วยกัน คือ 1) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีหรือเขาวัง เป็นพื้นที่ของกิจกรรมการดูพลุสีและการประดับไฟบนเขาวัง มีการขึ้นไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้านบนเขาวัง เช่น พระธาตุจอมเพชร และวัดพระแก้วน้อย เป็นต้น มีการจัดนิทรรศการและสาธิตศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการแสดงนาฏยศิลป์และการแสดงดนตรี ที่เวทีโรงโขนและตามจุดต่าง ๆ เช่น การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ฦ บริเวณด้านข้างโรงม้่า 2) บริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นบริเวณที่ตั้งของเวทีกลาง ในอดีตถูกเรียกว่า “สนามหน้าเขาวัง” เป็นบริเวณที่เน้นการออกร้านและนิทรรศการของหน่วยงานราชการเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ. 2557 มีการสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ 4 ขึ้น จึงได้มีการจัดนิทรรศการหรือการสาธิตศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ในบริเวณนี้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการจัดแสดงภาพถ่ายและกิจกรรมของเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย 3) บริเวณถนนราชวิถี ถนนศิริรัฐยา ถนนราชดำเนิน เป็นพื้นที่ของการออกร้านเป็นหลัก และมีการจัดนิทรรศการ การสาธิตการทำอาหาร การสอนอาชีพต่าง ๆ รวมไปถึงการจำหน่ายอาหารคาว-หวานโดยทางนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี 4) สนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ของการจัดมอเตอร์โชว์ และมีเวทีสำหรับศิลปินและนักแสดงจากวงการบันเทิงให้ชมทุกวัน

ภาพที่ 2 งานพระนครคีรีครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2530

ที่มา : (งานพระนครคีรี – เมืองเพชร ครั้งที่ 2, 2530)

ภาพที่ 3 งานพระนครคีรีครั้งที่ 34 ปี พ.ศ. 2563

ที่มา : (นิมิต ชาติน้ำเพชร, 2563)

กิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์และมหรสพต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญในงานพระนครคีรี ซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่าทางจังหวัดเพชรบุรี มีความมุ่งมั่นที่จะนำเสนอ เผยแพร่ ฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณีของชาวจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้เห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีมากขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาการแสดงในงานพระนครคีรี ผู้วิจัยพบว่าการแสดงเกิดขึ้นหลายรูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ จะปรากฏอยู่ในงานพระนครคีรีแต่ต่างสถานที่กันไป คือ 1) การแสดงในชบวนแห่ 2) การแสดงพิธีเปิด 3) การแสดงเวทีโรงโขน 4) การแสดงเวทีกลาง 5) การแสดงตามจุดต่าง ๆ ซึ่งการแสดงในแต่ละรูปแบบได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงหน่วยงานที่รับหน้าที่แสดงในงานพระนครคีรี ก็ต่างให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายเดียวกัน ทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ที่มีักฝึกซ้อมนักเรียน นักศึกษา เพื่อมาร่วมแสดงกันเป็นประจำ ทั้งหน่วยงานเอกชนจากคณะกรรมการแสดงต่าง ๆ กลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ ศิลปินพื้นบ้าน กรมศิลปากร รวมไปถึงสถาบันการศึกษาจากต่างจังหวัด ก็ยังให้ความร่วมมือในการแสดงกันเป็นประจำ ถือเป็นกำลังสำคัญในการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อให้งานพระนครคีรี ออกมาสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามข้ามสมุทร จากขบวนแห่อำเภอลำ
ที่มา : (ธีรวิภา วิโนทกะ, 2563)

ภาพที่ 5 การแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ณ เวทีกลาง
ที่มา : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2563)

ภาพที่ 6 การแสดงสร้างสรรค์ชุดในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ณ เวทีโรงโขน
ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2552)

ภาพที่ 7 การแสดงระบำฉิ่ง จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2561

ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2561)

ภาพที่ 8 การแสดงฟ้อนแคน จากชาวไทยทรงดำอำเภอเขาย้อย ณ บริเวณข้างโรงฆ่า
ที่หมา : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2541)

ผู้วิจัยได้แบ่งพัฒนาการของการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและตามสถานการณ์ของการจัดงานในแต่ละปี คือ ช่วงยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 ช่วงยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 ช่วงยุคที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 ซึ่งจากการศึกษาการแสดงของช่วงยุคต่าง ๆ พบว่า

ช่วงยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 เป็นช่วงเริ่มต้นของการจัดงานพระนครคีรี ซึ่งนับว่าเป็นการจัดงานครั้งยิ่งใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรี ได้รับความสนใจจากชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มีการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการสรรเสริญกษัตริย์และมหานิกายแห่งอาณาจักรเพชรบุรีในอดีต มีศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่หลากหลายแบบที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนของจังหวัดเพชรบุรี (หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 2529: 6) แต่ด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีมีการสับเปลี่ยนกันมาดำรงตำแหน่งด้วยกันหลายท่าน แต่ละท่านจึงมีความคิดริเริ่มและส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการจัดงานแตกต่างกันไป แต่ทุกท่านก็มีความประสงค์ที่จะให้มีการจัดงานพระนครคีรีสืบเนื่องต่อไปอย่างยิ่งใหญ่เช่นเดียวกัน ในช่วงยุคนี้ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการจัดแสดงทั้งหมด รูปแบบการแสดงที่พบในยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน เช่น การแสดงโขน การแสดงละครชาตรี เป็นต้น 2) การแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงลำตัด การแสดงฟ้อนของชาวไทยทรงดำ การแสดงหนังตะลุง การแสดงร่ำวงย้อนยุค เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ เช่น การแสดงจินตลีลา การแสดงละครอิงประวัติศาสตร์ และการแสดงสำคัญของงานพระนครคีรี คือการแสดงประกอบแสง เสียง ชื่อเรื่อง “เพชรพระนครคีรี” ที่กำกับการแสดงโดยคุณศุภวัฒน์ จงศิริ หรือ “ศุภักษร” ผู้กำกับการแสดงชื่อดังมากำกับการแสดงประกอบแสง เสียง แต่มีการจัดขึ้นเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ในงานพระนครคีรี-เมืองเพชรครั้งที่ 9-10 ปี พ.ศ. 2537-2538 เนื่องด้วยปัญหาด้านงบประมาณ และยังมีมีการแสดง

ในขบวนแห่พิธีเปิดงาน ซึ่งมีถึง 8 ขบวน จากทั้ง 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จัดขบวนเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไทยและนำเสนอของดีหรือของขึ้นชื่อรวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านประจำอำเภอนั้น ๆ ซึ่งในขบวนมีทั้งการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่และการแสดงมาตรฐานประกอบอีกด้วย 4) การแสดงดนตรี มีทั้งการแสดงดนตรีไทย ดนตรีสากล และวงออร์เคสตรา รวมไปถึงการแสดงดนตรีท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีทั้งขึ้นแสดงบนเวทีต่าง ๆ และแสดงประจำอยู่ตามจุดต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนกันไปในแต่ละปี ส่วนในเรื่องของหน่วยงานที่นำมาเข้าร่วมจัดการแสดง ทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีจะมุ่งเน้นการประสานงานด้านเครือข่ายจากวิทยาลัยครูจังหวัดอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน) กรมศิลปากร และวิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เป็นต้น เพื่อให้ชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวได้รับชมการแสดงที่หลากหลาย โดยการแสดงของกรมศิลปากรและวิทยาลัยนาฏศิลป์จะมุ่งเน้นแสดงในรูปแบบมาตรฐานเป็นส่วนมาก ในส่วนของการแสดงพื้นบ้านมักจะเชิญศิลปินท้องถิ่นมาแสดง เช่น ลำตัดคณะแม่อุ้นเรื่อน และฟ้อนไทยทรงดำจากชาวบ้านและนักเรียนชาวไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น และในส่วนของการเล่นละครสร้างสรรค์ในช่วงยุคนี้มีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้รังสรรค์การแสดงมาร่วมแสดงในยุคนี้ ทั้งละครอิงประวัติศาสตร์ จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ เรื่อง “ชาวเพชรเผด็จศึก” และละครเวทีเรื่อง “สาวลับแล” จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ในงานพระนครคีรีครั้งที่ 6 ปี พ.ศ. 2534 รวมไปถึงการแสดงจินตลีลา การแสดงประกอบเพลง จากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อีกด้วย แต่การแสดงสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่และถูกกล่าวถึงที่สุดในยุคนี้คือ การแสดงประกอบแสง เสียง (Light and Sound) เรื่อง “เพชรพระนครคีรี” และในส่วนของการเล่นดนตรี มักจะเป็นคณะหรือวงดนตรีจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการในจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงคณะที่มีชื่อเสียงภายในท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทยคณะ ร.รักษศิลป์ ดนตรีเพื่อชีวิต วงคีตายุชลี เป็นต้น สนามหน้าเขาวังเป็นพื้นที่หลักในการจัดการแสดง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเวทีกลางทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีมีการจัดเตรียมเก้าอี้ไว้สำหรับนั่งชมการแสดง และในช่วงปีแรก ๆ ของการจัดงานมีการเก็บค่าบริการสำหรับนั่งชมการแสดง ซึ่งการแสดงต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดงในงานพระนครคีรีในยุคนี้ค่อนข้างมีความหลากหลายและน่าสนใจ นักท่องเที่ยวจึงมีความยินยอมที่จะเสียเงินค่าที่นั่งสำหรับรับชมการแสดง

ภาพที่ 9 การแสดงลำตัด คณะแม่อ่อนเรือน ณ เวทีกลาง พ.ศ. 2532

ที่มา : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2532)

ช่วงยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 เป็นช่วงที่เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมากพอสมควร เนื่องจากได้มีการก่อตั้งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ในช่วงนี้จึงได้เปลี่ยนผู้รับผิดชอบด้านการจัดการการแสดงมาเป็นหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีแทน แต่ยังคงมุ่งเน้นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังคงนำการแสดงของศิลปินท้องถิ่นมาจัดแสดงเหมือนในช่วงยุคที่วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานราชการและอาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการแสดงในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์มากขึ้น เนื่องจากงานพระนครคีรีมีการจัดมาค่อนข้างหลายปี อาจจะทำให้การแสดงมีความซ้ำซ้อน ประชาชนเริ่มจดจำการแสดงแบบเดิม ๆ ได้ จึงต้องหารือกันถึงการปรับรูปแบบการแสดงเพื่อให้ได้รับความสนใจจากประชาชนและนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดการแสดง ณ เวทีโรงโขน บนพระนครคีรีในรูปแบบมินิไลท์แอนด์ซาวด์ ซึ่งได้รับแนวทางมาจากการแสดง แสง สี เสียง ในช่วงยุคที่ 1 มีการสร้างแนวความคิดและเรื่องราว เพื่อให้แต่ละโรงเรียนนำการแสดงมาผูกกันและเป็นไปตามแนวความคิด โดยที่แต่ละโรงเรียนก็ต่างซ่อมและจัดการแสดงกันมาเองโดยไม่ต้องมีการซ่อมร่วมกัน ถือเป็นจัดการแสดงรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในงานพระนครคีรีเมื่อครั้งที่ 23-24 ปี พ.ศ. 2552-2553 โดยใช้ชื่อการแสดงว่า “เล่าขานตำนานเมืองเพชร” เป็นการบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี มีทั้งการแสดงมาตรฐาน การแสดงสร้างสรรค์ การแสดงพื้นบ้านและการแสดงดนตรีเป็นส่วนประกอบ (ณิชา ชันแสง, 2563) และในช่วงต่อจากนี้ยังคงเน้นการแสดงที่จัดขึ้น ณ เวทีโรงโขน เป็นการแสดงจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จนมาถึงปี พ.ศ.2556 ณ สนามหน้าเขาวัง ได้มีการสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขึ้น จึงทำให้ไม่สามารถจัดตั้งเวทีกลางในบริเวณนั้นได้ดังเดิม

จึงย้ายไปตั้งที่สนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศเป็นเวลา 1 ปี เน้นการแสดงของสถาบันการศึกษา บางโรงเรียนก็แสดงทั้ง 2 ที่ คือ ที่เวทีโรงโขน บนพระนครคีรี และเวทีกลางหน้าสนามโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศด้วย และในปี พ.ศ. 2557 ก็ได้มีการย้ายเวทีกลางไปจัดตั้งอยู่ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรีอีก 1 ปี แต่เน้นในเรื่องของการจัดประกวดต่าง ๆ รูปแบบการแสดงที่พบในช่วงยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 โดยการแสดงโขนจากกรมศิลปากรมักเป็นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก 2) การแสดงพื้นบ้าน เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 มีการแสดงพื้นบ้านและการแสดงของศิลปินท้องถิ่นอยู่ตามจุดต่าง ๆ ภายในงาน เช่น ศาลาด่านหลัง โรงม้า และศาลาลูกขุน เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ จะมีโรงเรียนและกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ นำผลงานการแสดงสร้างสรรค์มาให้ชมเสมอ การแสดงสร้างสรรค์ที่ทางโรงเรียนต่าง ๆ นำมาให้ชม มักเป็นการแสดงสร้างสรรค์ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดศิลปหัตถกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นผลที่งานที่ภาคภูมิใจของทางโรงเรียนและผู้ปกครอง จึงนำมาเผยแพร่อยู่เป็นประจำ รวมไปถึงการสร้างสรรค์ขบวนแห่ในพิธีเปิดงานและการแสดงในขบวนแห่ที่มักจัดให้ยิ่งใหญ่อลังการมากขึ้นไปในทุก ๆ ปี ตามเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น ทำให้การสร้างสรรค์ผลงานสามารถเพิ่มลูกเล่นหรืออุปกรณ์ให้น่าสนใจขึ้นกว่าในอดีต 4) การแสดงดนตรี เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 มีการแสดงดนตรีร่วมสมัย การบรรเลงเพลงลูกทุ่งออร์เคสตราเพิ่มเติม และยังมีโอกาสให้กับนักเรียน นักศึกษามาเล่นดนตรีเปิดหมวกอีกด้วย โดยทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีจะประสานงานกับอาจารย์ของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี เช่น โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย โรงเรียนอนุบาลจังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนคงคาราม เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานราชการอื่น ๆ หน่วยงานเอกชน กลุ่ม คณะหรือวงต่าง ๆ เพื่อจัดทำการแสดงไปแสดงที่เวทีโรงโขนเป็นหลัก และมีการแสดงจากกรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์จากหลายจังหวัดมาแสดงเป็นประจำ

ภาพที่ 10 การแสดงระบำกรับ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2556)

ช่วงยุคที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 เป็นช่วงที่มีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรม เนื่องจากในปี พ.ศ. 2557-2558 มีการปรับปรุงพื้นที่ด้านบนบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จึงทำให้การจัดงานในครั้งที่ 29 ปี พ.ศ. 2558 ต้องย้ายกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมลงมาจัดบริเวณลานอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งหมด จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เน้นการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในบริเวณด้านล่างมากขึ้นกว่าบนพระนครคีรี ต่อมาในงานพระนครคีรีครั้งที่ 30 ปี พ.ศ. 2559 ก็ได้มีการจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมทั้งด้านบนพระนครคีรีและบริเวณลานจักรราศี อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดประกวดต่าง ๆ ที่เวทีสนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ ส่วนในงานพระนครคีรีครั้งที่ 31 ปี พ.ศ.2560 เป็นช่วงเวลาที่มีประชาชนชาวไทยถวายอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 จึงได้มีการปรับรูปแบบของการจัดงานให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเน้นกิจกรรมที่เรียบง่ายแสดงออกถึงความจงรักภักดี และร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเพื่อถวายความอาลัย โดยมีการจัดการแสดงต่าง ๆ เป็นปกติ แต่งแต่วันการจุดพลุ และในปีต่อมาก็ได้มีการเชิญชวนให้ประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวแต่งกายชุดไทยเที่ยวงานพระนครคีรี พร้อมกับมีการจัดซุ้มถ่ายภาพอย่างสวยงาม จนกระทั่งมาถึงงานพระนครคีรีครั้งที่ 34 ปี พ.ศ. 2563 มีการจัดการแสดงทั้งด้านบนพระนครคีรีและบริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีการให้ความสำคัญกับการจัดตกแต่งเวทีกลางและเชิญชวนให้ผู้คนมาชมการแสดงบริเวณนี้มากเป็นพิเศษ ส่วนบริเวณโรงโขนนั้นยังคงเป็นการแสดงจากสถาบันการศึกษาและกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ แต่มีการจัดตกแต่งสถานที่น้อยลงกว่าในปีที่ผ่านมา มา โดยรูปแบบการแสดงที่พบในช่วงยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน ยังคงเหมือนกับในช่วงยุคที่ผ่านมา สลับกันมาแสดงจากหลายหน่วยงาน 2) การแสดงพื้นบ้าน ยังคงมีการแสดงพื้นบ้านปรากฏให้ชมทั้งในชบวนแห่เวทีกลาง และเวทีโรงโขน ส่วนที่เคยมีการจัดแสดงตามจุดต่าง ๆ บนพระนครคีรีก็ได้มีการย้ายลงมาจัดบริเวณลานจักรราศี อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น การแสดงฟ้อนไทยทรงดำของชาวไทยทรงดำ และละครชาตรี เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ ในช่วงยุคนี้จะมีการแสดงสร้างสรรค์ที่เป็นการแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่และอลังการขึ้นทุกปี เนื่องจากใช้นักแสดงเป็นจำนวนมากและมีการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นมาใหม่โดยมีการแสดงมาตรฐานและการแสดงพื้นบ้านประกอบอยู่ด้วย และประกอบกับความพร้อมของผู้แสดง เทคโนโลยีของแสง สี เสียง ทำให้การแสดงพิธีเปิดดูยิ่งใหญ่และเป็นທີ່ได้รับความสนใจจากประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการแสดงสร้างสรรค์ในชบวนแห่พิธีเปิดที่ผู้คนให้ความสนใจและรอมก้นอย่างเนืองแน่นขึ้นในทุก ๆ ปี มีทั้งการสร้างสรรคร่วมสมัยมากขึ้น เช่น การแสดงของวงโยธวาทิตจากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ ที่มีการสร้างสรรค์การแสดงโขนประยุกต์เข้ากับการแสดงดนตรีของวงโยธวาทิต 4) การแสดงดนตรี ยังคงมีการให้ความสำคัญกับการแสดงดนตรี ซึ่งเหมือนกับในยุคก่อน ๆ มีการแสดงเปิดหมวกจากนักเรียนนักศึกษา ที่เป็นที่ได้รับความนิยมของประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงการแสดงดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน วงออร์เคสตรา ดนตรีสากล และดนตรีร่วมสมัย ซึ่งในเวทีกลางก็มีการจัดประกวดดนตรีหรือการร้องเพลงกันอยู่เป็นประจำ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดการแสดงในช่วงยุคนี้ยังคงเป็นหน้าที่ของทางสำนักงาน

วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจะประสานงานและร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ หน่วยงานราชการอื่น ๆ รวมไปถึงหน่วยงานเอกชน อีกด้วย

ภาพที่ 11 การแสดงระบำศรีชัยสิงห์ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีโรงโขน ปี พ.ศ. 2562
ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2562)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการแสดงในงานพระนครคีรีตั้งแต่ครั้งที่ 1-34 ในปี พ.ศ. 2529-2563 โดยมีรูปแบบของการแสดงที่พบในงานพระนครคีรี คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ จะปรากฏอยู่ภายในงานพระนครคีรีที่ต่างสถานที่กันไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 5 สถานที่ คือ 1) การแสดงในขบวนแห่ 2) การแสดงพิธีเปิด 3) การแสดงเวทีโรงโขน 4) การแสดงเวทีกลาง 5) การแสดงตามจุดต่าง ๆ และจากการศึกษาพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อออนไลน์ จากการศึกษาสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้แบ่งพัฒนาการของการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและสถานการณ์ของการจัดการแสดงในแต่ละปี คือ ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 พบว่าในช่วงที่ 1 การจัดการแสดงในงานพระนครคีรีอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน) จะเน้นการแสดงในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านเป็นหลัก และเป็นช่วงแรกของการจัดงาน กิจกรรมต่าง ๆ อาจจะไม่ลงตัวมากนัก มีการทดลองจัดการแสดงประกอบแสง เสียง ที่ยิ่งใหญ่และเป็นที่สุดถึง แต่ก็จัดทำขึ้นเพียง 2 ปี เท่านั้น เนื่องด้วยปัญหาด้านงบประมาณ แต่ก็มีประสานงาน

ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานราชการ และเอกชน เพื่อเชิญมาแสดงในงานพระนครคีรีอยู่เป็นประจำทุกปี ช่วงที่ 2 มีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบในการจัดการแสดงในงานพระนครคีรีมาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี และเริ่มมีสถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการแสดง มีการปรึกษาหารือกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการและอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบในการจัดการแสดง เนื่องจากมีการจัดงานมาเป็นเวลาหลายปี จึงเห็นสมควรที่จะพัฒนาให้การแสดงมีความแปลกใหม่และน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น และในช่วงที่ 3 มีการปรับปรุงสนามหน้าพระนครคีรี คือ การก่อสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 จึงได้เน้นการจัดการแสดงในบริเวณนี้มากขึ้น และมีการย้ายการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมาจัดแสดงในบริเวณนี้อีกด้วย ในส่วนของการแสดงนาฏยศิลป์มีการจัดแสดงทั้งบริเวณเวทีโรงโขนและเวทีกลางแจ้ง รวมถึงตามจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณงานอีกด้วย

จากผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรีมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามสถานการณ์ของแต่ละปี และยังเป็นส่วนประกอบสำคัญของงานพระนครคีรีที่มีการจัดขึ้นมาอย่างยาวนานเป็นประจำทุกปี โดยที่ยังมีการคงไว้ถึงเอกลักษณ์สำคัญประจำท้องถิ่น ในด้านของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และการแสดงต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนจังหวัดเพชรบุรีรุ่นใหม่ ๆ และนักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสวยงามที่ทรงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมถึงประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับทางจังหวัดเพชรบุรีได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี (ธัญลักษณ์ จันทับ, 2562) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามบริบททางสังคมและกระแสทางศิลปวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งทางจังหวัดอุบลราชธานี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานและมอบหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายร่วมกัน เพื่อรังสรรค์งานประเพณีประจำท้องถิ่นนี้ให้คงอยู่และพัฒนาต่อไป หน่วยงานเทศบาลอุบลราชธานี เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันและภาคกลางคืน การจัดสถานที่แสดง และจุดชมการแสดง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกันสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมนำเทียนพรรษาและการแสดงมาร่วมในขบวนแห่ หน่วยงานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมประชาสัมพันธ์ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการสืบสาน รักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่กับจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นงานประเพณีที่สำคัญของประเทศสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานพระนครคีรี-เมืองเพชร อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการแสดงในภายภาคหน้า รวมไปถึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดงานพระนครคีรีและผู้ที่สนใจจะศึกษาเชิงลึกต่อไป
2. การแสดงในงานพระนครคีรี-เมืองเพชร โดยส่วนมากมักเป็นการแสดงที่นำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งควรคู่แก่การอนุรักษ์และเผยแพร่ หากมีการสนับสนุนและให้ความสำคัญแก่ศิลปินพื้นบ้านต่อไป จะส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ บุญเพ็ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณหนังสือพิมพ์เพชรภูมิ สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อาจารย์ณิชา ชันแสงและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- งานพระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 1. (2529, 16 มกราคม). หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 1. ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2529.
- งานพระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 2. (2530, 16 มกราคม). หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 1. ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2530.
- ณิชา ชันแสง. (2563, สิงหาคม 15). อาจารย์ประจำวิชานาฏศิลป์, โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- ัญญลักษณ์ จันทับ. (2562). การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวิภา วิโนทกะ. (2552). การแสดงสร้างสรรค์ชุดในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ณ เวทีโรงโขน. เพชรบุรี: 150 ปี พระนครคีรี สดุดีพระจอมเกล้า.
- ธีรวิภา วิโนทกะ. (2556). การแสดงระบำกรับ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2556. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.
- ธีรวิภา วิโนทกะ. (2561). การแสดงระบำฉิ่ง จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2561. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.
- ธีรวิภา วิโนทกะ. (2562). การแสดงระบำศรีชัยสิงห์ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีโรงโขน ปี พ.ศ. 2562. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.

- ธีรรา วิโนทกะ. (2563). ภาพการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามข้ามสมุทร จากชบวนแห่อำเภอชะอำ. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.
- นงคันุช ไพโรพิบูลยกิจ. (2541). พระราชวังโบราณ. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.
- พระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 32 ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง. (2561). สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.thaipost.net/main/post/พระนครคีรี-เมืองเพชร-ครั้งที่-32-%C2%A0ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง/1414>.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. (2532). การแสดงลำตัด คณะแม่อุ่น เรือน ณ เวทีกลาง พ.ศ. 2532. เพชรบุรี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. (2541). การแสดงฟ้อนแคน จากชาวไทยทรงดำอำเภอเขาย้อย ณ บริเวณข้างโรงฆ่า. เพชรบุรี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2563). การแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ณ เวทีกลาง. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.